

ВІДГУК

офіційного опонента

кандидата педагогічних наук, доцента

Крука Миколи Зеноновича

на дисертацію **Ваколюк Аліни Миколаївни****«Розвиток змісту «Фізичної культури» як навчального предмета у вітчизняній загальноосвітній школі (1959–1991 рр.)»**,

подану на здобуття наукового ступеня кандидата педагогічних наук за спеціальністю 13.00.01 – загальна педагогіка та історія педагогіки

Проблема реформування змісту «фізичної культури» як навчального предмету у загальноосвітній школі сьогодні вкрай актуальна в контексті нових викликів у суспільстві, у зв'язку з активною трансформацією української системи освіти в європейський освітній простір, у час руйнації суспільних цінностей, зростання дитячої бездоглядності, погіршення здоров'я учнівської молоді, зниження їх рухової активності.

Актуальність її незаперечна у світлі модернізації шкільної освіти у контексті Державного стандарту базової і повної загальної середньої освіти, загальних змістових ліній освітньої галузі «Здоров'я і фізична культура», Державної цільової соціальної програми розвитку фізичної культури на період до 2020 року, Концепції нової української школи, пошуку ефективних шляхів формування в учнів стійкої мотивації на збереження і зміцнення здоров'я, орієнтації на здоровий спосіб життя.

На сьогоднішній день існує нагальна потреба реалізації індивідуальної програми розвитку фізичної культури кожного школяра із врахуванням запитів особистості та сенситивних періодів, рівня фізичного розвитку та підготовленості, стану здоров'я, вікових, психологічних, статевих та гендерних особливостей дитини відповідно до регіональних етнічних, природних та матеріально-технічних особливостей навчального закладу.

Важливою складовою у вирішенні даного питання є вивчення досвіду трансформації змісту навчального предмету «Фізична культура» у вітчизняній школі (1959-1991 рр.), яка функціонувала у суспільно-

політичних та соціокультурних умовах, що мають чимало спільного із сучасними.

З огляду на зазначене, праця А. М. Ваколюк є актуальною та своєчасною і має не лише теоретичне значення, його результати доцільно використовувати у практичній площині.

Обґрунтованою і логічною є структура дисертації, яка презентована вступом, трьома розділами, висновками до розділів, ґрунтовними загальними висновками, списком використаних джерел, змістовними додатками, що відповідає вимогам щодо дисертаційних досліджень на здобуття наукового ступеня кандидата педагогічних наук. Зміст кожного розділу підпорядковано меті та завданням дослідження, а підсумками є наукові висновки.

Дисертантка на достатньому науковому рівні обґрунтувала вибір теми, визначила мету, завдання, об'єкт, предмет, хронологічні межі дослідження, аргументувала концепцію та використання обраних методів дослідження з урахуванням специфіки історико-педагогічних розвідок.

Наукова новизна одержаних результатів полягає у тому, що автором вперше виконано цілісне дослідження проблеми розвитку змісту навчального предмету «Фізична культура» у 1959–1991 рр., обґрунтовано періодизацію та визначено тенденції розвитку змісту навчального предмету «Фізична культура» у 1959–1991 рр.; виокремлено суспільно-політичні, соціокультурні та педагогічні чинники розвитку змісту навчального предмета «Фізична культура» у досліджуваній період; схарактеризовано нормативно-правові та змістові засади розвитку «Фізичної культури» як навчального предмету (1959–1991 рр.).

У результаті аналізу категорійно-поняттєвого апарату, як складової концепції і методології, Аліна Миколаївна виділила та класифікувала найбільш загальні категорії та поняття досліджуваної проблеми: «школа», «загальноосвітня школа», «зміст освіти», «навчальний предмет», «фізична культура», «фізичне виховання», «навчальний предмет «Фізична культура» у школі».

Також, заслуговує на увагу чітко класифікована джерелознавча база дослідження: правові та нормативні документи, автентичні джерела, монографічні та дисертаційні дослідження, довідкові видання, матеріали науково-практичних конференцій, матеріали періодичних видань досліджуваного та сучасного періоду. Зокрема, матеріали фондів Центрального державного архіву вищих органів державної влади і управління України, Державного архіву Рівненської області, Національної наукової бібліотеки НАН України ім. В. І. Вернадського, Державної науково-педагогічної бібліотеки України ім. В. Сухомлинського НАПН України, наукової бібліотеки Рівненського державного гуманітарного університету, наукової бібліотеки Східноєвропейського національного університету ім. Лесі Українки.

Дисертанткою здійснено ґрунтовний аналіз прийнятих наказів, постанов, положень та інших документів, що регламентували зміст навчальної дисципліни у 1959-1991 рр..

Незаперечним здобутком Аліни Миколаївни є порівняльний аналіз навчальних програм, еволюції їх змісту у контексті суспільно-політичних і соціокультурних подій у країні та згідно з чинними урядовими та партійними документами в галузі освіти.

Позитивним є той факт, що окрім теоретичних основ дослідження, дисертанткою охарактеризовано практику розвитку змісту навчального предмету «Фізична культура» у 1959–1991 рр. на основі аналізу організаційно-методичного забезпечення предмету, представленого на рівні методичної літератури та публікацій на шпальтах педагогічної періодики.

Ваколюк А.М. простежено реалізацію концепції фізичної культури школярів упродовж 1959–1991 рр. у системі загальної середньої освіти в Україні, спрямованої на зміцнення їх здоров'я та фізичного розвитку, виокремлено позитивні тенденції у розвитку змісту предмету «Фізична культура» в школі, які знайшли своє продовження у сучасних умовах.

Варто відзначити запропоновані автором визначення таких векторів творчого використання змісту навчального предмету «Фізична культура» досліджуваного періоду в сучасному освітньому просторі, як: покращення організаційно-методичного забезпечення розвитку предмету «Фізична культура»; системне відображення досвіду розвитку змісту навчального предмету «Фізична культура» у публікаціях та на сторінках педагогічної преси; моніторинг індивідуального розвитку кожного учня/учениці; створення умов для систематичних масових занять фізичною культурою та спортом; підвищення виховного потенціалу фізичної культури в аспекті національно-патріотичного та громадянського виховання; урізноманітнення, збагачення сучасними видами спорту змісту уроків «Фізичної культури», що зумовить підвищення інтересу до занять фізичною культурою і спортом.

Не викликає сумніву і практичне значення одержаних результатів. Систематизовані та узагальнені положення, фактологічний матеріал, які можуть стати основою для подальших наукових досліджень з історії освіти й виховання, для розробки авторських програм в освітній галузі «Здоров'я і фізична культура» у рамках варіативного компоненту Державного стандарту; матеріали дослідження, також, можуть бути використані у методичній роботі з учителями загальноосвітніх шкіл; для написання підручників і посібників; при написанні курсових та дипломних робіт студентами педагогічних навчальних закладів III–IV рівнів акредитації. Вважаємо це вагомим здобутком, що актуалізує практичну значущість дисертаційного дослідження А. М. Ваколюк.

Одержані дисертанткою результати достатньо переконливо представлено у висновках до розділів та загальних висновках, які відповідають найважливішим положенням рецензованого дослідження та поставленій меті.

Аліною Миколаївною проведено належну роботу з упровадження одержаних результатів у практику роботи вищих педагогічних навчальних закладів.

Матеріали дисертації пройшли необхідну апробацію, обговорювалися на міжнародних та всеукраїнських наукових конференціях.

Подана дисертаційна робота свідчить про наукову зрілість Ваколюк Аліни Миколаївни, її вміння бачити актуальні проблеми історико-педагогічної науки та освітньо-виховної практики, готовність розв'язувати їх на достатньому науковому рівні. Дисертація вирізняється науковою достовірністю, має чітку практичну спрямованість у системі підготовки педагогічних кадрів.

У свою чергу, автореферат дисертації відповідає сучасним вимогам щодо кандидатських дисертацій. Структура, побудова, зміст, результати роботи, основні висновки, викладені в авторефераті, повністю відображають положення дисертаційного дослідження.

Даючи позитивну оцінку рецензованому дослідженню, вважаємо за доцільне висловити деякі зауваження і побажання:

1. У п.1.1 «Категорійно-поняттєвий апарат дослідження» потребує розширення та конкретизації різних підходів до трактування поняття «фізична культура» як у досліджуваній період так і у даний час.

2. Перший період історіографічного аналізу варто було б розділити на дві частини (1959-1972 рр. та 1972-1983рр.) у зв'язку із прийняттям у 1972 році оновленого комплексу ГПО, що відповідав новим завданням системи фізичного виховання і який поряд із нормативами та віковими особливостями, включав також теоретичні питання, що стосувались самого поняття «фізична культура».

3. На нашу думку, проаналізовані автором у ході дослідження велику кількість публікацій рубрики «Учебная работа» (до 1962 – «Методика») журналу «Физическая культура в школе», можна було б подати не лише у вигляді кількісної таблиці (с. 137-138), але й бібліографічного покажчика у додатках до дисертації.

4. Вважаємо, що авторці варто було б навести приклади планування змісту навчального предмета «Фізична культура» шкіл України кількох

регіонів у різні роки досліджуваного періоду та здійснити порівняльний аналіз такого планування.

5. На нашу думку, у параграфі 3.3. слід було конкретизувати ті позитивні педагогічні ідеї, що, за умови творчого використання і орієнтації на сучасні тенденції в освітньому просторі, значною мірою сприятимуть оптимізації процесу проектування змісту фізичної культури у сучасних умовах.

Однак, висловлені зауваження і побажання не знижують загальної високої оцінки проведеного дослідження. Актуальність теми, самостійність і завершеність здійсненого дослідження, наукова новизна, теоретична і практична достовірність і значущість одержаних результатів дозволяє зробити висновок про те, що дисертаційне дослідження «Розвиток змісту «Фізичної культури» як навчального предмета у вітчизняній загальноосвітній школі (1959–1991 рр.)» є внеском у розвиток історико-педагогічної науки, відповідає пп. 11, 13–15 «Порядку присудження наукових ступенів і присвоєння вченого звання старшого наукового співробітника» (Постанова Кабінету Міністрів України від 24 липня 2013 р. за № 567), а його автор – Ваколюк Аліна Миколаївна – заслуговує на присудження їй наукового ступеня кандидата педагогічних наук за спеціальністю 13.00.01 – загальна педагогіка та історія педагогіки.

Офіційний опонент –

доцент кафедри фізичного виховання та рекреації
Житомирського державного
університету імені Івана Франка,
кандидат педагогічних наук, доцент

М. З. Крук

Підпис М.З. Крука засвідчую:
проректор з наукової і міжнародної роботи,
доктор педагогічних наук, професор

Н.А. Сейко